

Η ώρα της ανοιχτής οικονομίας

“ Αν δεν υπάρξουν όροι που θα προσελκύουν νέα κεφάλαια και επενδύσεις, με ρυθμό που σύντομα θα φτάσει τα επιπλέον 10 δισ. ευρώ ανά έτος, ακόμα και οι επιχειρήσεις που εξακολουθούν να αντέχουν θα οδηγηθούν σε αποτυχία, σε συνθήκες γενικευμένης παρακμής. ”

Του Νίκου Βέττα
Γενικού διευθυντή του IOBE
και καθηγητή του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ας δούμε τη μεγάλη εικόνα. Ακόμη και να διπλασιάζονταν οι επενδύσεις στη χώρα σε σχέση με το σημερινό τους επίπεδο (περίπου 20 δισ. ευρώ), δεν θα πλησίαζαν καν στο υψηλότερο σημείο που ήταν στο παρελθόν (65 δισ. ευρώ το 2007). Η προσαρμογή που χρειάζεται η οικονομία μας είναι τεράστια.

Και όμως, η συζήτηση για την οικονομική πολιτική από την αρχή της κρίσης, και δυστυχώς ακόμη και σήμερα, γίνεται με όρους οριακών προσαρμογών και χρονοτριβών: ποια, δηλαδή, είναι τα ελάχιστα που πρέπει να διευθετηθούν ώστε την τελευταία στιγμή να αποδεχθούν οι δανειστές τη συνέχιση της χρηματοδότησης. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η οικονομία χρειάζεται να γυρίσει σελίδα και η οικονομική πολιτική να αλλάξει οπτική.

Υπάρχουν βέβαια εξαιρέσεις και επιμέρους αποχρώσεις. Όμως από την αρχή της κρίσης η πλειονότητα των επιχειρήσεων, εργαζομένων, φορέων πολιτικής και όσων άλλων εμπλέκονται με την ελληνική οικονομία φαίνεται να ακολουθούν μυωπικά τις ίδιες συμπεριφορές που τους απέφεραν προσόδους στο παρελθόν. Κυριαρχούν προσπάθειες διατήρησης των επιμέρους κεκτημένων, μάχες οπισθοφυλακής και διαγκωνισμός για την απόσπαση μεγαλύτερων τμημάτων του εθνικού εισοδήματος, ακόμη και κατά τη δραματική του συρρίκνωση. Ίσως η στάση αυτή να είναι φυσιολογική και εύκολα ερμηνεύσιμη, όμως είναι πλέον αδιέξοδη. Με αυτούς τους όρους, η ελληνική οικονομία μπορεί ίσως να ανακάμψει βραχυπρόθεσμα, αλλά όχι να αναπτυχθεί μεσοπρόθεσμα.

Μια νέα προσέγγιση είναι απαραίτητη, η οποία δεν θα έχει ως αναφορά το παρελθόν, αλλά ξεκάθαρα χαρακτηριστικά μιας οικονομίας σταθερών κανόνων και ανοιχτών θυρών. Ακόμη και κατά τα χρόνια της υψηλής ανάπτυξης, επιχειρήσεις και εργαζόμενοι δεν επιβραβεύονταν πάντα σύμφωνα με την πραγματική συνεισφορά τους στην οικονομία, αλλά ανάλογα με την απόστασή τους από το κράτος ή από τοπικούς φορείς εξουσίας. Η χαμηλή παραγωγικότητα που αναπόφευκτα προέκυπε καλυπτόταν προσωρινά από τη μεγέθυνση των συντελεστών παραγωγής και κυρίως από τον εξωτερικό δανεισμό.

Πλέον, όμως, οι περιορισμοί έχουν γίνει πιο σφικτοί. Αν οι επιχειρήσεις (όσες έχουν επιβιώσει) και οι εργαζόμενοι (όσοι διατηρούν τη θέση εργασίας τους) θέλουν πραγματικά να βελτιώσουν την ευημερία τους, θα πρέπει να απομακρυνθούν από τη διεκδίκηση επιμέρους ευκαιριακών προνομίων, που αν συναθροιστούν, δεν οδηγούν πλέον σε εφικτούς στόχους.

Τέλος στους αποκλεισμούς

Το κυριότερο είναι πως η οικονομική πολιτική θα πρέπει να εκφράσει και τις παραγωγικές δυνάμεις που έχουν αποκλειστεί και βρίσκονται εκτός των τειχών. Αν δεν υπάρξουν όροι που θα προσελκύουν νέα κεφάλαια και επενδύσεις, με ρυθμό που σύντομα θα φτάσει τα επιπλέον 10 δισ. ευρώ ανά έτος, ακόμα και οι επιχειρήσεις που εξακολουθούν να αντέχουν θα οδηγηθούν σε αποτυχία, σε συνθήκες γενικευμένης παρακμής. Και αν δεν υπάρξουν συνθήκες για τη σταδιακή αλλά συστηματική επαναφορά στην παραγωγή περίπου ενός εκατομμυρίου ανέργων, όπως και του επιπλέον σχεδόν ενός τρίτου αυτού του αριθμού που έχει καταφύγει στο εξωτερικό, ακόμη και οι σημερινοί εργαζόμενοι και συνταξιούχοι θα διολισθαίνουν ολοένα σε δεινότερη θέση.

Επιμέρους πολιτικές, συνεπώς, που διατηρούν, τυπικά ή άτυπα, επιχειρηματικά προνόμια υφιστάμενων παραγωγών σε βάρος δυνητικών ανταγωνιστών ή που επιβαρύνουν υπέρμετρα, φορολογικά και ασφαλιστικά, νέους εργαζομένους και μεταφέρουν τα εισοδήματά τους σε τρίτους, καθώς και δομές δημόσιας διοίκησης που ευνοούν τους μυημένους και τους εγγύτερα τοποθετημένους, αλλά καταδυναστεύουν τους υπολοίπους, δεν μπορεί να είναι μέρος ενός αναπτυξιακού αφηγήματος. Το αντίθετο, το υπονομεύουν εξ αρχής και στα θεμέλιά του. Ενώ, λοιπόν, ένα ένστικτο αυτοσυντήρησης μπορεί να οδηγεί όλους στην περιχαράκωση και στην προσπάθεια προστασίας των ήδη κερκτημένων, η ελληνική οικονομία θα ορθοποδήσει μόνο αν ανοίξει σε νέους παίκτες, συνειδητοποιήσει πως χρειάζεται νέο αίμα και ενστερνιστεί νοοτροπίες ανταγωνισμού και αξιοκρατίας.

Η πολιτική που θα εκφράσει ξεκάθαρα αυτή τη στροφή και θα αντιπροσωπεύσει αυτούς που σήμερα είναι εκτός παραγωγής, ανέργους και επιχειρηματίες που θέλουν να επενδύσουν, όχι μόνο δεν αντιμάχεται τα συμφέροντα των υπολοίπων, αλλά είναι και η μόνη που μπορεί να οδηγήσει συνολικά την οικονομία στην ανάπτυξη. Θα το πετύχει αυτό μετασχηματίζοντάς τη σε ένα ανοιχτό σύστημα που θα προσελκύει και θα επιβραβεύει τους πλέον παραγωγικούς.